

Introduction to Rav Hai Gaon

1. Rabbi Avraham ibn Daud (Raavad I, 12th century Spain), Sefer haKabbalah

ורב האיי גאון הרביץ תורה בישראל יותר מכל הגאונים ולאורו הלכו דורשי התורה ממזרח שמש עד מבואו, והיו ימי חייו ס"ט שנה ונפטר בערב י"ט אחרון של פסח שנת ד' אלפים ותשצ"ח שנה, וכמוהו לא היה לפניו בכל הגאונים, והוא היה סוף הגאונים, ומבית דוד היה מזרע המלוכה ומבני זרובבל בן שאלתיאל והנשיאים וראשי גליות שהיו אחריו, וראיתי חותמו חתום על הגליונים שהיה שולח ואריה חקוק עליו כמו שהיה על דגל מחנה יהודה ועל דגלי מלכי יאודה.

And Rav Hai spread Torah in Israel, more than all of the Gaonim. And those who sought Torah, from the rising of the sun to its setting, walked by his light. And he lived 69 years, and he died on the eve of the last day of Pesach 4798. There was none like him before him among any of the Gaonim, and he was the end of the Gaonim. And he was from the house of David, the royal line, and the sons of Zerubavel ben Shealtiel and the *nesi'im* and the Exilarchs who followed him. And I saw his signature signed on papers he sent, and there was a lion engraved over it, like on the flag of the camp of Yehudah and on the flags of the kings of Judea.

2. Rabbi Shemuel Mirsky, *Rav Hai Gaon*, Sefer haShanah 1939

<https://hebrewbooks.org/2628>

Basic Biography

3. Rabbi Menachem Meiri (13th-14th century France), Introduction to Avot

והבר ספרים מעט מהם ספר הדינין וספר השבועות וספר מקה וממכר אלא שהרבה בתשובות שאלות מאד ורוב הנמצא ממנו מחיבוריו ומתשובותיו הם דברים הראויים לסמוך עליהם. והיה מרובע בגאונות רב האיי גאון בן רב שרירא גאון בן רב חנניא גאון בן רב יהודה גאון.

And he compiled some books, among them a book of financial law and a book on oaths and a book on commerce, but he increased responsa greatly, and most of what is found from him in his compositions and in his responsa are words one may rely upon. And he held fourfold Gaonut – Rav Hai Gaon son of Rav Sherira Gaon son of Rav Chanania Gaon son of Rav Yehudah Gaon.

4. Rabbi David Avudraham (13th century Spain), Seder haParshiyot v'haHaftarot

כתב רבינו סעדיה: שבת שיהיה בו הספד לחכם מפטירין פרשת "גלה כבוד מישראל (שמואל א ד). "ומצאתי כתוב בתשובת שאלה להר' שמואל ב"ר גרשון וזה לשונו "ומה שהוגד לך כי כשנפטר הרמב"ם ז"ל שנכנסו הקהל לבית הכנסת וקראו ברכות וקללות והפטירו בנביא 'משה עבדי מת' כן שמענו ג"כ. " גם אבא מורי ז"ל כתב בהלכות אבל ששמע כי שנפטר רבינו שרירא אביו של רבינו האיי קראו באותו שבת בפרשת (במדבר כז:טז) "יפקוד ד' אלקי הרוחות לכל בשר וגו'" והפטירו (מ"א ב) "ויקברו ימי דוד למות." ובמקום פסוק "ושלמה ישב על כסא דוד" קראו "והאיי ישב על כסא שרירא אביו ותכון מלכותו מאד."

Rabbeinu Saadia wrote: On the Shabbat of the eulogy for a sage, they read Shemuel I 4 for the haftarah. And I found recorded in a responsum of Rabbi Shemuel b'Rabbi Gershon, "And that which you were told, that when the Rambam died the entire community entered the synagogue and read the blessings and curses and they read the haftarah of 'My servant Moshe has passed away,' so we have heard as well." Also, my father and teacher wrote in the laws of mourning that he heard that when Rabbeinu Sherira, father of Rabbeinu Hai passed away, they read on that Shabbat from Bamidbar 27:16, "May Hashem, Master of spirits for all flesh, appoint, etc." And for the haftarah they read Melachim I 2, "And the days of David drew near, to die." And instead of the verse, "And Solomon sat on the throne of David," they read, "And Hai sat on the throne of his father Sherira, and his reign was established well."

5. Otzar haGaonim, Succah pg. 80

רב היי ורב אביתר כחן צדק היו בירושלים ובא לפנייהם רוצח, וצוה רב היי ורב אביתר להכותו מלקות בהר הזיתים עד שפך דם עליו. והרוצח צעק "הכוני אל תחמולו כדי שלא אבא בדין לפני הקב"ה."... ורב היי עולה בכל שנה לירושלים מבבל והי' שם בחג הסוכות כי היו מקיפין את הר הזיתים בהושענה רבה ז' פעמים ואומרים מזמורים שסידר להם רב היי. ולפני רב היי הולכים כהנים מלובשים סריקון ומעילים ואחריו העם, והוא בתוך, ורחוק מאלה שלפניו ק' אמה וכן משל אחריו. והי' רב היי שוחק. לאחר הסעודה ראה הרוצח בעל התשובה את רב היי שלבו שמח, אמר לו הרוצח "רבי, למה היית הולך לבד כשהייתם מקיפים את הר הזיתים?" ואמר לו רב היי: מפני שאני עולה בכל שנה מבבל להקיף את הר הזיתים בסוכות, ואני מטהר את עצמי. בהושענא רבה אליהו הולך עמי, ולכן נרחקין מאשר לפנינו ומאשר לאחרינו, ומדבר עמי. ושאלתי לו: מתי יבוא משיח? ואמר לי כשיקפו הר הזיתים עם כהנים. ולקתתי כל הכהנים שמצאתי להקיף, אולי בנייהם כך [יהיה כהן כשר]. ואמר אליהו: ראה כל הכהנים שאתה רואה מלובשים מעילים והולכים בגיאות, אין שום אחד מזרע אהרן, רק אחד שהוא הולך אחר כולם שנבזה להם והוא נמאס בעיניהם והולך בבגדים רעים ואינו חפץ בכבוד ומשים את עצמו כמי שאינו, והוא חיגר ברגלו אחת, ומצד אחד חסר עין. אמר זה כהן אמת מזרע אהרן. אמר רב היי: חיי! מזה שחקתי, שבכולם לא היה כהן אלא אותו בעל מום!

Rav Hai and Rav Evyatar Kohen Tzedek were in Jerusalem, and a murderer came before them, and Rav Hai and Rav Evyatar instructed to lash him on Har haZeitim until his blood would run. And the murderer cried out, "Strike me, have no mercy, so that I will not be judged before Gd."... And Rav Hai would ascend to Jerusalem from Bavel every year, and he was there on Succot, for they would make a circuit around Har haZeitim on Hoshana Rabbah seven times, and they would say psalms arranged for them by Rav Hai. And before Rav Hai walked kohanim wearing *serikun* and tunics, and after him the nation, and him in the middle, distant 100 amah from those before him as well as from those behind him. And Rav Hai laughed. After the meal, the repentant murderer saw that Rav Hai was happy. The murderer said to him, "My master, why did you walk alone when you were circling Har haZeitim?" And Rav Hai told him: Because I ascend from Bavel every year to circle Har haZeitim on Succot, and I purify myself. On Hoshana Rabbah Eliyahu walks with me, and therefore we are distant from those in front of us and behind us, and he speaks to me. And I asked him: When will Mashiach come? And he told me, "When they circle Har haZeitim with kohanim." And I took all of the kohanim I could find to make the circuit, perhaps there would be among them [a kosher kohen]. And Eliyahu said: See, all of the kohanim you see wearing tunics and walking proudly, not one of them is of the seed of Aharon. Only one who walks behind all of them, whom they degrade, who is rejected in their eyes, walking in bad clothes. He doesn't seek honour and he makes himself as though he were not there, and he is lame in one leg, and missing an eye on one side. He said, "This is a true kohen of Aharon's seed." Rav Hai said: My life! That is why I laughed, for among all of them there was no kohen other than that one with the blemish.

6. Rabbi Avraham ibn Daud, Sefer haKabbalah, Cohen ed., pp. 44-45

בני ישיבת רב האי הקימו חזקיה ראש גלות בן בנו של דוד בן זכאי, והושיבוהו על כסא רב האי ז"ל... ונהרג הנגיד וברח האחד בני חזקיהו לארץ סרקוסטה... ואחריו לא נשאר בארץ ספרד אדם מפורסם שהוא מבית דוד. ואחר חזקיה ראש ישיבה וראש גלות פסקו ישיבות וגאונים. The members of Rav Hai's yeshiva established Chizkiyah as Exilarch, grandson of David ben Zakkai, and placed him on Rav Hai z"l's seat... And the *naggid* was killed, and one of Chizkiyah's sons fled to Saraqusta (Saragossa)... And after him, no one remained in Spain known to be from the Davidic line. And after Chizkiyah, Rosh Yeshiva and Exilarch, the yeshivot and Gaonim ceased.

7. Jacob Mann, Texts and Studies in Jewish History and Literature Vol. 1, pg. 202

The Babylonian Gaonate did not come to an end with the demise of Hai Gaon (in 1038 C.E.) as is the prevalent theory in our history books. This erroneous assumption is all due to Abraham ibn Daud, several of whose incorrect data concerning the so-called Gaonic period have long been taken for granted only finally to be discarded in recent times by the new light which the Genizah finds have shed on the obscurities of this period. And among those discarded notions the view of the end of the Gaonate soon after 1038 is to be singled out here. The Gaonate continued to wield great influence on the Jewries of the Orient extending to Syria and to Egypt and it is therefore entirely erroneous to speak of the end of the so-called Gaonic period with the death of Hai. As regards the Orient it continued down to the end of the 13th century. Only in Spain and in other European countries the rise of centers of learning was bound to result in a diminution of the influence of the Babylonian academies...

Masorah Role

8. Rabbi Shemuel Mirsky, *Rav Hai Gaon*

הימים היו ימי צמיחתו של המרכז היהודי החדש בספרד, אמנם תחילתו של זה היתה עוד בימי הבית השני ואולי עוד קודם לכן, אבל רק בסוף תקופת הגאונים גדל ונעשה לעומד ברשות עצמו. ומרכז זה היה ראשון למרכזי הגולה באירופה. עד אז היו ישובי היהודים בעיקרם באסיה ובאפריקה, פרט לרומי ולאי יוון, שלכלל מרכזי גולה לא הגיעו.

ומאחר שתנאיו הגיאוגרפיים המדיניים והכלכליים של המרכז האירופי שונים היו מזה שבאסיה ובאפריקה, עמד מרכז זה לפני שאלה יסודית: היבנה גם הוא על אבני היסוד של היהדות הבבלית כדרך שזו נבנתה בשעתה על אבני השתיה דשף ויתייב לנהרדעא, או כי יצמח מתחתיו ויתפתח לפי תנאיו הוא? היתפוס התלמוד מקום בראש חינוכו של הדור הנוולד כספרד כבבל, או כי יירשו לימודים אחרים את מקומו? שאלות אלו היו מרתות על שפתי נגיד היהודים בספרד ר' שמואל, וזוהי תשובתו הברורה והתקיפה של רב האי כנגיד וכמצווה אליו: "וזה שאני מצווה את אדוננו הנגיד יחי לעד, שלא יהיו עסקיך מחכמת ההגיון, שזו מדה קשה וגוררת עברה ואסורה רז"ל, אבל יהא עסקך תמיד כתלמוד ובדקדוקי השמועות ובפלפולי התורה, כמו שמתעסקים בכך הנאהבים והנעימים והנחמדים אלינו בני אלקירואן ובני ארצות המערב, ברוכים יהיו לשמים." והגאון מספר לנגיד כי גם לפני יהודי בבל עמדה שאלה זו לא פעם, וכי רבו השגושים והמחלקות וההוללות שנכנסו בעקבותיה ללב בני קדם. ושוב מעיד הגאון על עצמו את הקב"ה כי מרוב אהבה נעימה וידידות צרופה הוא כותב תשובה זו, וכי מפי הנסיון הוא יודע שלימוד התלמוד הוא שווה לכל

נפש, לחכמים יוסיף חכמה ולבני העם הפשוט הכשרה נפשית לקבלת עול תורה ומצוות, וכל החושבים שלימוד אחר יכול לתפוס את מקומו אינם אלא תועים ומתעים.

Those days were the period of the growth of the new Jewish centre in Spain. In truth, this began back in the days of the second Beit haMikdash, and perhaps even earlier, but only at the end of the period of the Gaonim did it grow and become independent. And this centre was the first of the centres in the European diaspora; until then, the Jewish settlements were primarily in Asia and Africa, other than Rome and the Greek islands, which never became centres of the diaspora.

And because the geographic, political and financial conditions of the European centre were different from those in Asia and Africa, this centre faced a basic question: Should it also be built on the foundation stones of Babylonian Judaism as this one had been built in its day, on the foundation stones which shifted and settled in Neherdaa? Or should it grow and develop according to its own conditions? Should the Talmud hold a place at the forefront of the education of the generation born in Spain as in Bavel, or should other studies inherit its place? These questions shook the lips of Rabbi Shemuel, the *naggid* of Spanish Jewry, and this is the clear and powerful answer of Rav Hai, as a leader instructing him: And this that I instruct our master the *naggid*, may he live forever, that your involvement should not be in philosophy, which is a hard trait and it brings sin and our sages forbade it. But your involvement should always be in Talmud and in analysis of lessons and *pilpulim* of Torah, as are involved those who are beloved and pleasant to us, the sons of Kairouan and the sons of the western lands, may they be blessed to heaven. And the Gaon told the *naggid* that this question also stood before the Babylonian Jews more than once, and that many confusions and conflicts and worthless things had followed it into the hearts of those of the east. And the Gaon also called upon Gd to testify about himself that he wrote this response out of great love and tried and pure friendship, and that through experience he knew that Talmud study would be appropriate for all souls. For scholars it would add wisdom, and for the simple people it would provide spiritual preparation to receive the yoke of Torah and mitzvot. Anyone who thought that another subject could replace it were only misled and misleading.

Machshavah

9. Teshuvot haGaonim Musafia 28

הא דאמר רב"ל (ר"ה יא.) "כל מעשה בראשית בקומתן נבראו וכו'" ואשכחן בפירוש גאון ז"ל שאמר הקב"ה לכל בריה ממעשה בראשית היאך אתה רוצה שאבראך, והוא אומר לו כך וכך, והוא בורא לצביונו, וכי כלום יש בו ממש קודם שיברא שיהיה לו צביון? ילמדנו אדוננו. פרוש זה דאשכחתון אין אנו יודעים אותו ולא סבירא לן, וקושיא דאקשיתון ליה איתה. ויש שפירשו לפי דברי הפילוסופים כי המינין של בעלי חיים יש להם משלים ודמות דיוקני כמו חותם למטבעות שישנם בחכמת המקום. אף על פי שהדברים רחוקים הן בעצמן ורחוקים מדברי רבותינו חכמי ישראל לקרוא למשלות ההם צביונות לפיכך אלו דברים בטלים הן.

10. Teshuvot haGaonim Musafia 98

לרב האי ודשאלתון הא דתנן (ברכות נד א) ועל הזוועות ואמרינן עלה (שם נט א) מאי זוועות אמר רב קטינא גוהה וכו' ובעיתון לפרושי לכוון כולה ענינא כדי שיהיה לכם עיקר למילף מינה לכל דמיון לה האי מלתא אגדתא היא ובה ובכל דמיון לה אמרו רבנן אין סומכין על דברי אגדה וארחא בפרושא לברורי תחילה דבין משיקול הדעת ובין מדברי חכמים לית ספק שהקב"ה אין לדמותו לשום בריה ואין לפניו לא שחוק ולא בכי ולא אנחה ולא דמעות ולא דוחקי וכד מבררא הא מלתא מתידע דכל מלתא דאמרוה רבנן דומיא דהכי לאו על פשטיה אמרוה אלא בתורת משל ודימוי לדברים שנודעים בינותינו למראית העין

11. Cited by Rabbi Natan of Rome, Aruch **אספרגוס**

ואמר הגאון הני מילי דאמירן ביה "משום סכנת מזיקין" דהוה נהיגי ביה, והשתא לא נפשי כי הוא עידנא.

12. Radak to Shemuel I 28:24

רב סעדיה ורב האי הגאונים ז"ל אמרו אמת הוא כי רחוק הוא שתדע האשה העתידות וכן שתחיה היא את המת בחכמת האוב, אך הבורא יתברך החיה את שמואל כדי לספר לשאול את כל הקורות העתידות לבא עליו, והיא האשה אשר לא ידעה בכל אלה נבהלה כמו שנאמר "ותזעק בקול גדול".

The Gaonim Rav Saadia and Rav Hai z"l said it is true that it is unlikely that the woman would know the future, and that she could resurrect the dead with the *ov's* knowledge. But the Creator resurrected Shemuel so that he could tell Shaul all that was going to come upon him. The woman, who knew none of this, was shocked, as it says, "She cried out in a great voice."...

13. Otzar haGaonim, Chagigah 14b

ולא שהן עולין למרום אלא בחדרי לבם רואין וצופין כאדם הרואה וצופה בעיניו דבר ברור ושומעין ואומריין ומדבריין כעין הסוכה ברוח הקודש.

14. Teshuvot haGaonim Musafia 115

כך ראינו כי יש בשאלה זו כמה ענינים, מהם ראוין לתשובה ומהם תואנות ותסקופין ועלילות ודברים שאינן כדי, כגון מה שכתבנו אליכם בעבור דברי הבאי שכתבתם אלינו כבר, כי יש כמה שמות שיעשה בהם מעשים גדולים שלא יתכן לאדם לעשותן אלא בדרך אות ומופת. והשבנו כי אלו וכיוצא בהם דברים בטלים. ותמהתם עכשיו בשאלה זו כי כמה מחכמי ארץ אדום וארץ ישראל אנשים חכמים חבירים ונאמנים מגידים כי ראו זאת בפרהסיא. ולא ידענו ממי תמהתם, ממנו או מהם. אי מהם תמהתם, כך ראו. ואם לאו, כי מאחר שעמד בלבכם כי נעשה בשם מעשים שלא יעשו אלא אות ומופת, במה תכירו אותות של נביאים ממה שהדיוטות עושין בשם ומה יהיה הפרש בין נביא ובין זולתו?